

УДК 81'255.4(477.8)“190/191”

СТАНОВЛЕННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ НА ТЕРЕНАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (ВІД ІВАНА ФРАНКА ДО МИХАЙЛА РУДНИЦЬКОГО)

Оксана ДЗЕРА

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000*

Розглянуто перші спроби розробки і застосування перекладознавчого аналізу у теоретичних статтях і рецензіях західноукраїнських дослідників дорадянської доби ХХ віку. Хоча І. Франко ще 1911 року розробив ґрунтовну схему лінгвостилістичного аналізу оригіналу і перекладу, його напрацювання не знайшли продовження у працях наступників. Не мали відповідного резонансу глибокі праці Я. Гординського та Б. Лепкого з блискучим зразком перекладознавчого аналізу. Решта досліджень обмежуються стислими рецензіями з елементами аналізу та загальними побажаннями щодо удосконалення перекладного процесу.

Ключові слова: перекладознавчий аналіз, «націоналізація» перекладу, транспозиція, метатекст, аналогічний тип перекладу.

Безсумнівним на сьогодні вважається той факт, що власне перекладознавчий аналіз у його сучасному розумінні вперше розробив І. Франко. Як зазначила Р. Зорівчак, «шляхом зіставлення перекладу з першотвором та окремих перекладів між собою І. Франко започаткував методику лінгвостилістичного аналізу перекладу, вперше в українській філологічній науці дав науково обґрунтоване розуміння перекладу як єдності літературознавчих, лінгвістичних, лінгвостилістичних, психологічних та естетичних чинників» [3, с. 7]. Оскільки критика перекладу на той час перебувала лише в зародковому стані, дослідник сам розробив схему перекладознавчого аналізу, насамперед у ключових статтях – «Каменярі. Український текст і польський переклад. Дещо про штуку перекладання», «Шевченко по-німецьки» і «Шевченко в німецькім одязі». Якщо переважна більшість західноукраїнських статей з питань перекладу, що з'явилися у 20–30-ті роки, обмежувалися загальними рекомендаціями, І. Франко вже на початку ХХ століття вказував на необхідність порівнювати переклад з оригіналом, застосовуючи науковий метод.

Передмова до статті «Каменярі» охоплює два ключові аспекти перекладознавчого аналізу – історико-літературний (літературознавчий) і естетичний (лінгвостилістичний). Намаганням якнайповніше розкрити перший аспект (соціальні і особисті обставини створення тексту, намір і психологію автора) можна пояснити вибір для аналізу власного оригіналу. Естетичний (лінгвостилістичний аналіз) має рівневу структуру – від віршового розміру до співвідношення частин мови в оригіналі і перекладі.

На необхідність дотримання віршового розміру, типу рими і еквілінеарності автор вказував у кількох статтях та рецензіях. Проте адекватність відтворення віршової форми І. Франко вбачав не у її наслідуванні, а радше у тому типі еквівалентності, яку дескриптивіст Дж. Голмс вже у 1970-ті означив як аналогічну, коли форма, обрана перекладачем, відповідає оригінальній функціонально. У передмові до власних перекладів Г. Гайне І. Франко зазначив, що замінив оригінальний тонічний вірш чергуванням амфібрахію з ямбом, «щоби хоч трохи наблизитися до сього розміру, що надає оповіданню велику свободу і натуральність» [16, т. 13, с. 446]. Цікаво, що інколи І. Франко виправдовував навіть прозові переклади поетичних творів, якщо їх мета – «передати якомога докладніше сам текст». Так автор називав «прегарним» неримований переклад «Кавказу» німецькою, який зробив Г. Каверау [16, т. 35, с. 189–190]. Проте, це радше, реакція на недоладний, «блідий і для німецького читача майже зовсім незрозумілий» римований німецький переклад С. Шпойнарівського [16, т. 35, с. 192]. Вимогу еквілінеарності перекладу І. Франко теж не зводить до рівня постулату. У статті «Українські переклади “Гамлета” він зазначає, що мовне багатство Шекспіра і структура англійської мови ускладнюють, а часом унеможливають для німецького, а тим більше французького чи слов'янського перекладача, завдання «увігнати один його вірш у свій» [16, т. 18, с. 321].

Не оминув І. Франко і аналізу фонетичного рівня. У статті «Шевченко по-німецьки», де розглянуто переклад Ю. Віргінії, автор навів приклади вдалого відтворення мелодійності віршової мови Т. Шевченка, яка передусім полягає у пропорційній перевазі голосних над приголосними [16, т. 38, с. 529]. У аналізі І. Франка враховано і дрібні, здавалося б, нюанси на рівні морфології. Так переведення «скали» із поеми «Каменярі» у множину в польському перекладі С. Твердохліба, на думку автора, приводить до того, що «переклад із пластичного робить фантастичне враження» [16, т. 16, с. 14].

Найретельніше порівняв І. Франко образи оригіналу та перекладу. Дослідник підвів до думки, що перекладачі нерідко не бачать картини, яка змальована словами, або ж змінюють її на догоду рими. Недоліком перекладу, як впливає з кількох аналізів, може бути надмірна тропеїзація простого і природного висловів (приклади з перекладу С. Твердохліба) або ж сприйняття тропу лише на поверхневому рівні (нейтралізація іронії у перекладі «Кавказу» С. Шпойнарівським).

Єдиний елемент естетичного аспекту Франкового перекладознавчого аналізу, який не прижився у сучасних дослідженнях, – це поділ слів на дві категорії (1 – іменники, дієслова, прикметники; 2 – усі інші) та розгляд співвідношень між цими категоріями в оригіналі та перекладі. Однак ці відсоткові підрахунки, як і завжди в І. Франка, мали не формальну, а функціональну вагомість. Слова другої категорії виконують функцію «тінювання... , що оживляє і упластичнює картину» [16, т. 16, с. 20]. Саме тому зміна співвідношення у перекладі на користь слів першої категорії зумовлює «переобтяження віршів змістом, затемнення картин, а подекуди фальшування кольорів» [16, т. 16, с. 20].

У наступні тридцять років жодна праця західноукраїнських дослідників не дорівнялася глибиною аналізу і ретельністю розроблених методів до фундаментальної статті І. Франка «Каменярі». Проте вже на початку ХХ століття деякі автори почали

опрацьовувати концептуальні перекладознавчі проблеми, які донині залишаються лише на стадії осмислення.

Одна з перших праць, яка мала певну дотичність до того, що ми зараз розуміємо під перекладознавчим аналізом, стосувалася жанрового розмежування Шевченкових метабіблійних текстів. Вагома розвідка на цю тему з'явиться аж на початку 1960-х, коли, чи не вперше в радянському Шевченкознавстві, В. Коптілов розглянув проблему мови перекладів і переспівів Т. Шевченка, і, зокрема, простежив лінгвостилістичну відповідність «Псалмів Давидових» до старослов'янського тексту. Однак уже 1904 року у Львові вийшла друком ґрунтовна, як на свій час, монографія В. Щурата «Святе письмо в Шевченковій поезії», де Шевченкові наслідування Книг Пророків (Ісайї, Осії, Іезекиїла) та 4 псалмів зіставлено із текстом Біблії Кирила і Мефодія. На жаль, дослідник проаналізував лише пропуски і додатки, залишаючи поза увагою заміни та семантику біблійних символів. Дотримуючись визначення самого автора, В. Щурат назвав ці метатексти наслідуваннями, поділяючи їх наближчі чи віддаленіші від оригіналу і визначаючи останні як парафрази [19, с. 20–21].

Цікаво порівняти деякі висновки В. Щурата з ідеологічно обумовленими термінами радянського шевченкознавства. Зокрема, у 43 псалмі гебрійський псалмоспівець, а за ним і Т. Шевченко, порівнюють славне минуле народу із сумним сьогоденням. Як зазначив сучасний ізраїльський дослідник В. Радучкий, у Шевченковій інтерпретації «втілені гіркі роздуми про становище України, де аналогія з долею стародавнього єврейства досить прозора, а натяки на сусіда більш ніж зрозумілі» [19, с. 360]. Не дивно, отже, що у цьому перекладі біблійний та національний хронотопи твору узгоджуються так, що етномовні компоненти вміщують біблійний підтекст, а біблеїзми забарвлено українськими національними конотаціями. Однак саме і лише цю інтерпретацію автор статті у «Шевченківському словнику» назвав перекладом, хоч і скороченим, не натякаючи навіть на якісь ознаки переспіву, наслідування чи вільної варіації на близькі для поета теми та ідейно-образні мотиви [18, с. 97]. Можливо, недвозначна згадка про ката-сусіда спонукала тогочасних дослідників звести твір до єдиного біблійного хронотопу. Натомість В. Щурат вважав цю інтерпретацію «свобіднішою парафразою з пропусками», і згадував про неї саме у сенсі підтекстової «політичної закраски» [19, с. 26].

Засоби непрямого одомашнення, так званої «націоналізації», аналізував В. Щурат і у «Подражанії 11 псалму». Абсолютно нейтральна, на перший погляд, кінцева вставка «і часу ждуть» окреслена «націоналізаційним чинником, бо такий спосіб характеризування є чисто народний, майже приповідковий» [19, с. 30].

Загалом, аналізуючи Шевченкові наслідування з позиції їх метатекстовості, В. Щурат виділив їхні три ознаки: 1) навіть в найвіддаленіших наслідуваннях автор дотримувался ідеї «гадок» оригіналу; 2) автор вніс у текст незначні зміни (вставки, пропуски, розширення, скорочення), щоб надати текстам національного, політичного чи світського характеру; 3) усі внесені зміни надають оригіналу «ядерності і ясності» [19, с. 30].

Зазначимо, що ще 1889 року схожі думки щодо інтерпретації біблійних мотивів висловлював І. Франко. У статті «Поезія Яна Каспровича» він виділив два підходи

до мистецького осмислення біблійних мотивів, що їх можна означити як поетичний і неоміфологічний або власне переклад і переспів. За Першим окреслено точне відтворення біблійного тексту без «розбавлення <...> водою» і «прикрашування», «без будь-якої ідеї», згідно з другим, біблійні мотиви обрамовують нові ідеї та погляди на світ і природу людини. Зразком такого підходу І. Франко вважав Байронового «Каїна» [16, т. 27, с. 263–264]. До останнього методу вдався і сам автор статті у своїх інтерпретаціях біблійних мотивів, зокрема, у поемах «Мойсей» та «Смерть Каїна».

Після праці В. Щурата проблема розмежування власне перекладу і переспіву чи наслідування та типологія і характеристика останнього на певний час випала з поля зацікавлень західноукраїнських дослідників. Мабуть, найґрунтовніше осмислив цю проблему Б. Лепкий у статті 1933 року «До питання про переклади ліричних поезій» (Краків, Праці товариства польского, № 4), де подав, чи не вперше після І. Франка, блискучий зразок перекладознавчого аналізу із акцентом на розмежуванні власне перекладу і переспіву чи, за термінологією автора, переробки). Розмежування цих жанрів знаходимо ще 1919 року у передмові перекладача до видання «Байки Івана А. Крилова в перспівах і наслідуваннях Богдана Лепкого»: «Перекладати байки Крилова незвичайно трудно, бо хоч темами вони загальнолюдські, теж одежа у їх чисто російська... Тому вибираємо декілька з них і подаємо не в перекладах, а в переробках на українську мову» [5, с. 6]. У статті 1933 року автор знову використав термін «переробка», доповнюючи його терміном «транспозиція», що частково впливає з порівняння перекладацької інтерпретації поезії з переробкою музичних творів з одного інструменту на інший [6, с. 162]. Щось схоже знаходимо в одному з положень, які виклав А. Шопенгауер у дослідженні «Про мову і слова» (1800). Прихильник теорії неперекладності, А. Шопенгауер писав, що «...поезії не можливо перекладати, а можна лише піддавати транспозиції» [21, с. 33–34], мабуть, розуміючи під цим процесом зміну тональності і концептів, закладених у словах, при переході від мови-джерела до цільової мови. Думку про неможливість досконалого поетичного перекладу обстоював і Б. Лепкий: «Мистецький вірш може вийти в перекладі гарно, вірно, навіть блискучо, а все ж таки буде він щонайбільше аналогічний, а не адекватний. Оригіналу ніколи не виручить» [6, с. 163]. Дослідник навів приклади блискучих цілеспрямованих, а не випадкових переробок (як-от інтерпретація поезії «Лорелей» Й.-В. Гете Ю. Федьковичем) – «яка вона гарна і поетична у нього, бо не силувана!» [6, с. 171]. Проте його висновок однозначний: нехай досконалий поетичний переклад – лише нездійсненна мрія, перекладач повинен постійно прагнути її, адже «навіть не цілком вдатні переклади посувають вперед техніку переводів і бувають тими сходами, що по них другі дійдуть аж на шпиль» [6, с. 172].

Обґрунтовує ці ідеї ретельний лінгвостилістичний аналіз оригіналів і перекладів (чи радше – інтерпретацій, переробок): *Über allen Gipfeln* Й.-В. Гете в інтерпретації М. Лермонтова, *Erlkönig* – у П. Куліша, *Czaty* А. Міцкевича у переробці О. Пушкіна. Дослідник проаналізував втрати на рівні мелодики та образності, а також згадував те невловиме, що не піддається аналізу – настрої і ледь помітні порухи душі. Зокрема, на прикладі переробки О. Пушкіна Б. Лепкий доводив, як незначні, здавалося б, зміни перетворюють динамічну дію у сповільнену оповідь.

Найдосконалішою частиною праці видається аналіз метрики (чергування сильних і слабких складів), інструментації (розподіл голосних і приголосних) і мелодики мови (підвищення і пониження голосу) у поезії Т. Шевченка «Минають дні, минають ночі». Цей аналіз – своєрідне унаочнення однієї з ключових вимог Б. Лепкого до перекладачів – «Не перекладати, поки не проаналізуємо твору, не збагнемо його ритміки, строфіки, евфоніки, його римів, порівнянь, динаміки слова, орнаментики і всіх своєрідних його прикмет» [6, с. 171].

Ретельний, можливо найдетальніший на той час перекладознавчий аналіз, знаходимо у праці Я. Гординського «Кулішеві переклади драм Шекспіра», а саме у третій її частині «Шекспірові твори» й англійський оригінал». Зіставляючи численні мікротексти оригіналу і перекладу, дослідник зробив такі висновки: 1) П. Куліш перекладав В. Шекспіра з оригіналу, про що свідчать як щасливі наслідки дослівності (як от «offcapp'd to him» – «шапкуючи благали»), так і невдале сприйняття поверхневого значення; 2) Перекладач використовував прозовий російський переклад Кетчера, запозичуючи з нього певні слова; 3) Перекладач «не усюди вмів дати собі раду з короткими, найчастіше односкладовими словами оригіналу» [1, с. 85], внаслідок чого значно скорочував або розширював текст; 4) Перекладач одомашнював («націоналізував») мову, однак намагався уникати націоналізації змісту; 5) П. Куліш замінив Шекспірів білий вірш 11-складовим, чим «спричинив безнадійну одностайність ритміки» [1, с. 76]; 6) Куліш уникав поодиноких рим В. Шекспіра або відтворював їх не надто вдало; 7) Пісенні вставки в драмах В. Шекспіра П. Куліш перекладав найвільніше, перетворюючи їх на переробки; 8) Загалом, перекладач намагався не змінювати ідей оригіналу.

Поодинокі зразки перекладознавчого аналізу, що їх знаходимо у працях західноукраїнських дослідників 1920–1930-х років, переважно торкаються питань рецепції Шевченкової поезії в чужинних літературах. Заслужують на увагу статті Луки Луціва «Л. Совінський і Т. Шевченко» про перший польський переклад поеми «Гайдамаки» 1961 року та «Белоусові переклади Шевченка» про переклад «Кобзаря» російською мовою. Аналізуючи переклад Л. Совінського, Л. Луців особливу увагу звернув на соціальні, ідеологічні і психологічні (індивідуально-перекладацькі) чинники розходження з оригіналом. Інколи перекладач скорочував анахронізми, які суперечать історичним фактам (гімн «Єще Польща не зігнела» створений 1791 року, а отже, неможливий в устах конфедерата 1768 року); усував алюзії на російський гніт («кат панує») та слов'янофільські заклики у передмові з огляду на цензуру; вилучив фразу «вражі ляхи, скажені собаки» з патріотичних міркувань та з погляду особистого несприйняття. Дослідник схвально відгукнувся про форму перекладу: «...щодо форми бездоганні, бо в порівнянні з оригіналом – заховують число його стрічок, метрику і розмір, чергування і характер римів, перехід тону, ба навіть місцями і характер словаря» [7, с. 2]. Цікавою рисою перекладознавчого аналізу Л. Луціва є огляд метатекстів, породжених перекладом Совінського – рецензій польських дослідників.

Найвагомішим досягненням перекладознавчого Шевченкознавства на Західній Україні є 14-й та 15-й томи з «Повного видання творів» Т. Шевченка, які вміщують переклади творів Т. Шевченка близько 20 мовами. 14 том віддано перекладам польською

із вступною статтею П. Зайцева та бібліографією, яку уклали П. Зайцев і Б. Лепкий; у 15 томі подано переклади з інших мов у супроводі розвідок П. Зайцева, Л. Луціва, І. Дубицького, Р. Смаль-Стоцького та низки іноземних дослідників. Зокрема, П. Зайцев окреслив принципи поетичного перекладу: 1) дотримання стилістичного регістру; 2) збереження тропів і фігур оригіналу; 3) відтворення евфонії; 4) «мовна майстерність перекладу». Проте зразків зіставлення оригіналів і перекладів у цих дослідження не знаходимо.

Вагому сторінку галицької перекладної Шевченкіани 1920–1930-х років становлять статті та рецензії М. Рудницького, які докладніше досліджено у праці А. Фурман «Шевченкознавчі розвідки Михайла Рудницького». Зупинюся лише на елементах перекладознавчого аналізу, що його застосовував дослідник. Усі шевченкознавчі статті, починаючи з ранньої «Шевченко на чужинних мовах» (1924 року) і завершуючи розвідкою «Твори Шевченка англійською, італійською і французькою мовами» (1941 року), пронизує думка: найбільша складність перекладу Шевченкової поезії полягає у закодованій у ній мовній картині світу на рівні реалій «бандура, китайка, чумаки, люди з рушниками», національних символів «калина, гайвороння», історичних алюзій «Великий Луг» та, передусім, насиченого асоціативного поля певних слів «туга», «журба», «доля». Зокрема, дослідник вважав, що вираз «далека неволя» залишиться лише незрозумілою фразою для читачів перекладу, які не знають життєвих обставин автора, його заслання. Задовго до уведення поняття «мовна картина світу» М. Рудницький подав її яскраве визначення на прикладі Шевченкових образів: «Для українського читача і для того, хто знає природу України «ставок, гребелька і вітрак» передають відразу цілу картину, для чужинця більшість буденних предметів зовсім чужа і незрозуміла» [11, с. 9]. Вихід дослідник вбачав у природному входженні України як концепта і Т. Шевченка як особистості у чужинній культурі, однак сприятимуть цьому радше соціальні й економічні, аніж суто мистецькі чинники. По-друге, М. Рудницький обстоював ідею етноцентричності розвинених культур, для яких власні літературні здобутки завжди будуть критерієм оцінки перекладних творів. Зважаючи на це, «перекладач міг залучити у свій словник мовні засоби великих поетів-сучасників Шевченка і з цього засобу видобути зовсім новий оригінальний тон» [10, с. 34].

Окрім образного аспекту, М. Рудницький розглядав і гармонію поезії, закони віршування. За спостереженням дослідника, своєрідну Шевченкову музику вірша не відтворено у жодному із західноєвропейських перекладів: німецькі і англійські перекладачі часто вдаються до «аналогічного» типу відтворення форми, шукаючи відповідні за функцією метричні засоби у власній літературі, а італійці творять «свобідні переспіви, в яких нема ані тіні з Шевченка» [10, с. 34]. Руйнівні для поезії зсуви форми і змісту показав дослідник на прикладі аналізу французького та італійського перекладів вірша «Садок вишневий». Французький перекладач Фернанд Мазад поширив кожен рядок на чотири склади, недоречно розтягуючи і затемнюючи ядерні вислови, а у прозовому італійському тексті зроблено наголос на дієсловах, перетворюючи ідилічну картину в рух. М. Рудницький дав характерну пораду: запозичити настрій і форму для перекладу в італійського поета Дж. Леонарді, зокрема його твору «Субота на селі».

Елементи перекладацького аналізу знаходимо й у негативних рецензіях М. Рудницького: «З нових перекладів. Шекспір», «Український переклад Канта», «Мойсей» Івана Франка по-англійськи», «З нових книжок» (про переклад Вергілевої «Енеїди» М. Біликом), хоча тут переважно наводяться приклади з перекладів без зіставлення з оригіналом. Переклади Семенини і М. Білика об'єднують зловживання сполучниками «однаке, бо, тому, відтак», що вказують на «препоганий вплив польської канцелярщини» і зводять поезію до публіцистики, адже «поезія не терпить міркувань і доказів». Недолік усіх перекладів – вимучені рими і принесені їм у жертву образи. Аналізуючи переклад Кантової «Прологемени», дослідник вказував на надмір русизмів і полонізмів та невідповідність стилю: зміщення прикметників і сполучників, які у філософському творі висловлюють нюанси думки та зловживання неособовими формами («не дасться»), які затемнюють текст.

Елементи перекладацького аналізу знаходимо й у схвальній рецензії М. Рудницького на переклад поеми «Пан Тадеуш» М. Рильським. Дослідник визнав, що М. Рильський часто нехтував точністю заради власного поетичного самовираження, проте вважав результат таких зсувів блискучим. На думку М. Рудницького, перекладач поезії повинен сам бути поетом. Саме так перекладає М. Рильський, «який любить самим процесом перетворювання чужих поетичних образів засобами власного слова» [15, с. 3]. Зіставляючи оригінал з перекладом, автор рецензії довів, що такий справді поетичний переклад збагатив мелодику вірша і мову твору.

Отже, хоча ще 1911 року І. Франко розробив і на практиці застосував докладні методи перекладознавчого аналізу як зіставлення оригіналу і перекладу за літературознавчими і лінгвістичними принципами, він мав мало послідовників серед західноукраїнських дослідників 1920–1930-х років. Виняток становлять праці Я. Гординського і Б. Лепкого, при чому, останній спирався на найновіші літературознавчі і перекладознавчі напрацювання російських учених (К. Чуковського, В. Ходасевича, В. Жирмунського та ін.). Решта дослідників лише послуговувалися елементами перекладознавчого аналізу, переважно для окреслення жанрових різновидів поетичного перекладу, осмислення світової класики українськими перекладачами та визначення ключових проблем рецепції поезії Т. Шевченка чужинними літературами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Гординський Я.* Кулішеві переклади драм Шекспіра / Я. Гординський // Записки НТШ. – Львів, 1928. – Т. 148. – С. 55–164.
2. *Зайцев П.* Про польські переклади Шевченка / П. Зайцев // Шевченко Т. Твори / Т. Шевченко. – Варшава ; Львів, 1936. – Т. 14. – С. 345–355.
3. *Зорівчак Р. П.* Іван Франко як перекладознавець / Р. П. Зорівчак // Теорія і практика перекладу : респ. міжвід. наук. зб. – К. : Київ. держ. ун-т., 1981. – Вип. 5. – С. 3–16.
4. *Коптілов В.* Мова перекладів і переспівів Т. Г. Шевченка / В. Коптілов // Тарас Шевченко і слов'янські народи. – К. : Наукова думка, 1964. – С. 57–58.
5. *Лепкий Б.* Байки Івана А. Крилова в перекладах і наслідуваннях Богдана Лепкого / Б. Лепкий. – К. ; Ляйпціг, 1919.

6. *Лепкий Б.* До питання про переклади ліричних поезій / Б. Лепкий // Теорія і практика перекладу. – К. : Вища школа, 1991. – Вип. 17. – С. 161–170.
7. *Луців Л.* Совінський і Т. Шевченко / Л. Луців // Діло. – 1927. – Ч. 53. – Четвер, 10 березня. – С. 2.
8. *Радущий В.* Ще раз про інтерпретації «Псалмів Давидових» Т. Шевченка: мотиви неволі, пророцтва, обраності, народження / В. Радущий // Літературознавство : тези та повідом. III міжнар. конгресу українців / відпов. ред. О. Мишанич. – К. : Обереги, 1996. – С. 359–364.
9. *Рудницький М.* Шевченко на чужинних мовах / М. Рудницький // Діло. – 1924. – Ч. 56. – 13 березня. – С. 2.
10. *Рудницький М.* Твори Шевченка англійською, італійською і французькою мовами / М. Рудницький // Література і мистецтво. – 1941. – № 3. – С. 33–35.
11. *Рудницький М.* Лірика Шевченка в західно-європейських перекладах / М. Рудницький // Діло. – 1938. – Ч. 96. – Неділя, 8 травня. – С. 9.
12. *Рудницький М.* З нових перекладів. Шекспір / М. Рудницький // Діло. – 1927. – Ч. 108. – Середа, 18 травня. – С. 2–3.
13. *Рудницький М.* Український переклад Канта / М. Рудницький // Діло. – 1931. – Ч. 129. – Субота, 13 червня. – С. 3.
14. *Рудницький М.* «Мойсей» Івана Франка по-англійськи / М. Рудницький // Діло. – 1939. – Ч. 114. – Неділя, 21 травня. – С. 3.
15. *Рудницький М.* Рецензія на переклад поеми «Пан Тадеуш» М. Рильським / М. Рудницький // Назустріч. – 1928. – С. 3.
16. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1976–1986.
17. *Фурман А.* Шевченкознавчі розвідки Михайла Рудницького / А. Фурман // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К., 2007. – Вип. 11. – С. 352–356.
18. *Шевченківський словник* : у 2 т. / редкол. Є. П. Кирилюк (відпов. редактор) та ін. – К. : Вища школа, 1976–1977. – Т. 1–2.
19. *Щурат В.* Святе письмо в Шевченковій поезії / В. Щурат. – Львів, 1904.
20. *Holmes J. S.* Forms of verse translation and the translation of verse form / J. S. Holmes // The nature of translation. Essays of the theory and practice of literary translation / ed. by J. S. Holmes. – Mouton, the Hague, Paris : Publ. House of Slovak Acad. of Sciences, 1970. – P. 91–105.
21. *Schopenhauer A.* On language and words / A. Schopenhauer // An anthology of essays from Dryden to Derrida / ed. by R. Schulte and J. Biguenet. – Chicago & London : Chicago Univ. press, 1990. – P. 17–31.

Стаття надійшла до редколегії 10.11.2012

Прийнята до друку 24.11.2012

**ESTABLISHMENT OF THE TRANSLATION STUDIES
ANALYSIS IN WESTERN UKRAINE
(FROM I. FRANKO TO M. RUDNYTSKYI)**

Oksana DZERA

*The Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics,
1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine*

The article considers the first attempts at elaborating and applying translation studies analysis in theoretical articles and reviews of Western Ukrainian scholars of pre-Soviet period of the 20th c. Even though I. Franko devised a detailed scheme of linguostylistic analysis of the original and its translation yet in 1911, his achievements did not endure in the works of the following generations. Fundamental works of Ya. Hordynskyi and B. Lepkyi, being a vivid sample of a translation studies analysis, did not reverberate either. Other investigations are limited to concise reviews comprising analytical elements and commonplace ideas on ways to improve the translation process.

Key words: translation studies analysis, “nationalisation” of translation, transposition, metatext, analogous type of translation.

**СТАНОВЛЕНИЕ ПЕРЕРЕВОДОВЕДЧЕСКОГО АНАЛИЗА В
ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ
(ОТ ФРАНКО К РУДНИЦКОМУ)**

Оксана Дзера

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра переводоведения и контрастивной лингвистики имени Григория Кочура,
ул. Университетская, 1, Львов, Украина, 79000*

Рассмотрены первые попытки разработки и применения перекладоведческого анализа в теоретических статьях и рецензиях западноукраинских исследователей до-советского времени XX века. Хотя И. Франко еще в 1911 г. разработал обстоятельную схему лингвостилистического анализа оригинала и перевода, его наработки, не нашли продолжения в трудах преемников. Не имели соответствующего резонанса глубокие труды Я. Гординского и Б. Лепкого с блестящим образцом переводоведческого анализа. Остальные исследования ограничиваются сжатыми рецензиями с элементами анализа и общими пожеланиями относительно усовершенствования переводного процесса.

Ключевые слова: переводоведческий анализ, «национализация» перевода, транспозиция, метатекст, аналогичный тип перевода.